(९) आदर्शः ... ... महेश्वरभट्टाचार्यैः कृतः।
(१०) काव्यप्रकाशटीका ... कमलाकरभट्टैः कृता।
(११) नरसिंहमनीषा ... ... नरसिंहठक्कुरैः कृता।
(१२) सुधासागरः ... ... भीमसेनदीक्षितैः कृतः।
(१३) बालबोधिनी ... ... भट्टवामनाचार्यैः कृता।

एवमादयो ग्रन्थत उपलब्धाः, श्रीधर-चण्डीदास-भास्करप्रभृतिरचिता नामत उपज्ञाताः संहत्य पञ्चाशदासन्नाः काव्यप्रकाशस्य टीकाः। काव्यप्रकाशस्य कारिकाः प्राय उदाहृतीश्च मूलीकृत्य प्रवर्तमानो महामहोपाध्यायगोविन्दविरचितः काव्यप्रदीपस्तु प्रथितटीकासरणिविलक्षणः प्रौढतरश्च। अत एवास्य प्रभाख्या व्याख्या कुवलयानन्दटीकाकारैर्वैद्यनाथभट्टैः, उद्द्योताख्या तु मञ्जूषादिसंदर्भरत्नकारैर्नागोजीभट्टैरकारि। एवं काव्यप्रकाशस्य केवलं कारिका मूलीकृत्य विद्याभूषणेव रचिता साहित्यकौमुदी। अस्याः कृष्णानन्दिनीव्याख्येत्यलम्।

अत्र संकेतः 'रसवक्रग्रहाधीशवत्सरे मासि माधवे' इति स्वलेखाद् (१२१६) वैक्रमाब्दे निर्मितः। बालचित्तानुरञ्जिनीकारः 'सवसुग्रहहस्तेन ब्रह्मणा समलंकृते। काले—' इत्यादिस्वलेखाद् (१२९८) वत्सरे जन्म लेभे। काश्यां संन्यस्तः सरस्वतीतीर्थसंज्ञां गतो बालचित्तानुरञ्जिनीं चक्रे। दीपिकानिर्माणकालः 'संवत् (१३५०) वर्षे ज्येष्ठवदि ३ रवौ—' इत्येवं जयन्तभट्टेनैव दर्शितः। एवं सोमेश्वरभट्टप्रभृतयोऽपि यथोत्तरं नवीना इति सांप्रतिकभट्टवामनाचार्यस्य बालबोधिनीभूमिकातो व्यक्तम्। काव्यप्रदीपकारो गोविन्दपण्डितस्तु कमलाकरभट्टात् किंचिदेव प्राक्तनः, यस्मात्प्रदीपस्य चर्चा कमलाकरग्रन्थात्प्राग्भवे नास्ति। कमलाकरस्थितिकालस्तु तत्कृतनिर्णयसिन्धुतः (१६६८) विक्रमाब्दः। प्रदीपप्रभाकारो वैद्यनाथभट्टस्तु स्वनिर्मितोदाहरणचन्द्रिकान्ते (१७४०) इति विक्रमाब्दं व्यलिखदेव। प्रदीपोद्द्योतकारो नागोजीभट्टो (नागेशभट्टः) ऽपि वैश्वनाथासन्नकालिकः। यदेष महात्मा काशीमधितिष्ठन् जयपुरनिर्माणकारिणा महाराजजयसिंहदेवेन अश्वमेधाध्वरे समाहूतो नागतवानिति जयपुरीयब्रह्मपुरीब्राह्मणवृद्धेषु प्रसिद्धम्। सोऽयमश्वमेधः (१७७०) विक्रमवत्सरेऽभूत्। अस्मिन्समये सुधासागरनिर्माता भीमसेनदीक्षितोऽप्यासीत्। यदयं (१७७९) इति संवत् प्रादर्शयत्।

अथ यद्यपि काव्यप्रकाशकर्तुर्मम्मटस्य कालो न प्राप्यते तथाप्येवं सुदृढमनुमीयते—प्रकाशकर्ता हि प्रकाशस्य चतुर्थोल्लासे रसविचारे 'श्रीमदाचार्याभिनवगुप्तपादः' इत्येवं सश्लाघमभिनवगुप्तमेव स्मरति; पदेपदे ध्वनिविषयानाकलयन्नपि आनन्दवर्धनाचार्यस्य नाम न गृह्णीते, केवलं ध्वनिकार इत्येतावदेवाचष्टे; लोल्लटादिनाम गृह्णानोऽपि न तादृशमादरं दर्शयते। इत्येवं मम्मटोऽभिनवगुप्तस्यातिनिकटवर्ती कश्चित्प्रतिभाति। यद् अभिनवगुप्तस्य महामाहेश्वराचार्यत्वं षट्त्रिंशत्तत्त्वप्रतिपादकप्रत्यभिज्ञादर्शनारूढत्वं काश्मीरिकत्वं च नानाग्रन्थेभ्यो व्यक्तम्। मम्म-